

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААН СПОРТЫН ЯАМ
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

Гар бичмэлийн эрхтэй©

ГҮРБАДАМЫН МӨНХЗУЛ

**МОНГОЛ БА ЯПОН БАРИА ЗАСЛЫН СУРВАЛЖ БИЧГИЙН
ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА**

E09170101 Уламжлалт анагаах ухаан

Анагаах ухааны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар

2017 он

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААН СПОРТЫН ЯАМ
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

ГҮРБАДАМЫН МӨНХЗУЛ

**МОНГОЛ БА ЯПОН БАРИА ЗАСЛЫН СУРВАЛЖ БИЧГИЙН
ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА**

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

АУ-ы доктор Н.Оюунцэцэг

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

Академич, АШУ-ы доктор, профессор Ш.Болд

Улаанбаатар

2017 он

ГАРЧИГ

ГАРЧИГ	3
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	5
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	6
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	7
УДИРТГАЛ	8
Судалгааны ажлын үндэслэл	8
Судалгааны ажлын зорилго	9
Судалгааны ажлын зорилт	9
Судалгааны ажлын шинэлэг тал	9
Судалгааны ажлын практик ач холбогдол	9
Судалгааны ажлын ёс зүйн асуудал	10
Судалгааны ажлын үр дүнг хэлэлцүүлсэн байдал	10
Судалгааны ажлын үр дүнг хэвлэн нийтлүүлсэн байдал	10
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХЭВЛЭЛИЙН ТОЙМ	11
1.1.Японы уламжлалт жүдо бариа засал	11
1.2.Монголын уламжлалт бариа засал	12
1.3.“Сейкоцухан” зохиолын судлагдсан байдал	15
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН	
БА АРГА ЗҮЙ	26
2.1.Судалгааны загвар	26
2.2.Судалгааны ажлын хэрэглэгдэхүүн	27
2.3.Судалгааны ажлын арга зүй	28
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮР ДҮН	31
3.1.Эх зохиолуудын бүтэц агуулгыг судалсан судалгааны үр дүн	31
3.1.1.“Анагаах ухааны дөрвөн үндэс” зохиолын бүтэц агуулга	31
3.1.2.“Дөрвөн рашаан” зохиолын бүтэц агуулга	36
3.1.3.“Сейкоцухан” зохиолын бүтэц агуулга	39
3.1.4.“Монголын барих арга ба засал” зохиолын бүтэц агуулга.....	40

3.2. Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын ясны хугарлын бариа заслын эмчилгээг харьцуулсан үр дүн	42
3.3 Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын үе мултралын бариа заслын эмчилгээг харьцуулсан үр дүн	44
3.4. Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын гэмтлийн боолт чиг тавих аргуудыг харьцуулсан үр дүн	47
3.5. Монголын уламжлалт бариа заслын гэмтлийн эмчилгээний талаар УАУ-ы сурвалж бичигт бичигдсэн байдлын үр дүн	48
3.6. Бариа заслын гэмтлийн эмчилгээний талаар статистик үр дүн	49
ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХЭЛЦЭМЖ	50
4.1. Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын ясны хугарлын бариа заслын эмчилгээг харьцуулсан үр дүнг шүүн хэлэлцэхүй	50
4.2. Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын үе мултралын бариа заслын эмчилгээг харьцуулсан үр дүнг шүүн хэлэлцэхүй	53
4.3. Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын гэмтлийн боолт чиг тавих харьцуулсан үр дүнг шүүн хэлэлцэхүй	53
ДҮГНЭЛТ	55
НОМ ЗҮЙ	

ТОВЧ АГУУЛГА

Монгол ба Япон бариа заслын сурвалж бичгийн харьцуулсан судалгаа

Үндэслэл: Яс барих арга засал нь Монголын уламжлалт анагаах ухааны бүрэлдэхүүн хэсэг болох бөгөөд Хүннүгийн үеэс удам дамжин уламжлагдан хөгжиж ирсэн. Жүдо бариа засал нь 1400 жилийн түүхтэй гэмтлийг анагаадаг Японы уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээний арга юм. Морь малаас болон өвлийн цас мөстэй улиралд халтирч унах зэргээр ахуйн гэмтэл ихтэй манай оронд гэмтлийн бариа заслын тусламж үйлчилгээг сайжруулахын тулд Монголын бариа заслыг Япон улсад эртнээс өнөө хүртэл хөгжиж, эрэлт хэрэгцээ өндөр байгаа жүдо бариа засалтай харьцуулан онол, эмчилгээний арга барилын адил ялгаатай талыг тодорхой болгох нь чухал байна.

Зорилго: Японы уламжлалт жүдо бариа засал болон Монголын уламжлалт бариа заслын эмчилгээг сурвалж бичгийн хүрээнд харьцуулан судлах.

Судалгааны хэрэглэгдэхүүн ба арга зүй: Судалгааг АШУҮИС, МАУОУС-ийн Уламжлалт анагаах ухааны заслын тэнхмийг түшиглэн Японы жүдо бариа заслын “Сейкоцухан”(1807), Монголын уламжлалт анагаах ухааны “Дөрвөн рашаан”, “Анагаах ухааны дөрвөн үндэс”, “Монголын барих арга ба засал” зохиолуудыг эх бичиг, сурвалж судлалын харьцуулах арга, задлан шинжлэх нэгтгэн дүгнэх арга, магадлан жагсаах аргуудыг ашиглан гүйцэтгэв.

Үр дүн: Гэмтлийн бариа заслын онол, аргуудын ерөнхий зарчим, үйлдлүүдийг япон зохиолтой харьцуулахад монголын эртний сурвалж зохиолуудад товч оруулсан боловч эмчилгээний гол зарчмууд ижил, ясны хугарлын барианы аргууд хоёр дахин олон байна. Боолт, чиг тавих арга хөгжихөд японы зохиолд өрнийн анагаах ухааны нөлөө их байсан байна.

Дүгнэлт: Монгол бариач нар ясны хугарлын бариа заслын эмчилгээнд хэрэглэдэг лонх үлээлгэх, гохдон татаж өргөж дарах, шувтран бөмбөрүүлж сэлгэж нугалах, хавчин шахаж ясыг салгах зэрэг 4 төрлийн аргуудаар японы жүдо бариа заслын аргуудаас заслын үйлдлээр илүү боловсронгуй байгаа давуу талтай байна. Жүдо бариа заслын үе мултралын бариа заслын эмчилгээ нь мултарсан үе тус бүрийг барих аргын талаар дэлгэрэнгүй тайлбарласнаараа Монгол бариа заслаас ялгаатай байна. Гэмтлийн үед боолт чиг тавих монголын уламжлалт бариа заслын аргууд нь олон төрлийн материал ашигладаг байсан бөгөөд боох арга зүйг дэлгэрэнгүй тайлбарласан байна.

Түлхүүр үг: уламжлалт анагаах ухаан, бариа засал, яс хугарал, үе мултрал, боолт

ABSTRACT

Comparative study of traditional Mongolian and Japanese therapeutical manual sourcebooks

Background: Bone setting therapy is one part of Mongolian traditional medicine. Bone setting was developed from a period of Hunnu dynasty and instructed to next generations. Judo therapy is Japanese traditional medicine healing injuries and has 1400 years of history. In Mongolia often occurs casual injuries from falling from horses, splitting on a frozen road in winter. To decrease casual injuries it is important to prepare high leveled medicine staff and increase level of medical help. The purpose of the study is to compare Mongolian manual therapy methods to developed and necessitated Judo therapy methods.

Goal: Compare Mongolian manual therapy methods to Judo therapy methods in script and literature level.

Material and methodology: Study completed under the support of MNUMS, International School of Mongolian Medicine, Department of Traditional External Therapy of ISMM, from June 2016 to May 2017. Used methods are historical-comparative, analysis, and synthesis, listing and sorting methods. The study was based on “Seikotsuhan” Japanese judo therapy script and Mongolian “Four Ambrosia Essences”, “The Four Medical Tantras”, “Methods of Mongolian manual therapy” scripts and literature.

Results: According to comparative research both Mongolian and Japanese manual therapy methods have a similar theory, basic principle and procedure. Mongolian manual has twice as many of judo therapy methods. Japanese methods of bandage had a big influence on Western medicine.

Conclusion: Mongolian and Japanese traditional manual therapy have similar manipulation methods of bone fractures and joint dislocations. Mongolian manipulation methods of bone fracture have 4 methods such as blow a bottle method, grapnel method, squeezing and rolling method, supplantation compressive bone separation methods are more advanced than Japanese traditional manual therapy. Judo therapy manipulation methods of joint dislocation have many methods to almost every joint and explained in details. Bandage methods of Mongolian traditional medicine have many variations of bandage materials and methods depend on lifestyle.

Keywords: traditional medicine, manual therapy, bone fracture, joint dislocation, bandage